

Dr. Jeszenszky Ferencnek, Csíkvármegye főorvosának

Kedves volt „barátom”!

Egy jó pár hónapja foglalkoztat a gondolat, hogy írjak neked, olyasmiről, amiről nem beszélgettünk. Úgy vettem észre, hogy az utóbbi időben alábbhagytál a régi barátsággal, feszélyezve érzed magad velem szemben. Természetesen tudom, hogy miért. Sikerült megbizonyosodnom arról, hogy jól megfizetett ügynök vagy. Az is meglepett, hogy körutadról való visszatérése után mégis felkerestél; az viszont nem lepett meg, hogy kevés közölnivalód volt, de annál több kérdeznivalód. Tudniillik, hogy ismerem-e ezt vagy azt a magyarországi, ill. amerikai személyiséget. Nem vágtam a szemed közé: „aljas gazember”, de jóindulatú, emberi módon kikíváncozik belőlem a kérdés: „te, Feri, hogy lehetsz ilyen jellemtelen, semmirevaló?! El tudtad árulni barátod, sőt néped, nemzedet, családod?! Pénzed, rangod van: ügyes székely asszony a feleséged, három derék gyermeked (akiket továbbra is tisztelve, és nem azonosítok veled, a te szennyese ügyeidről bizonyára semmit sem tudnak).

Hagytad megvásárolni magad, ahelyett, hogy rangod, neved, tekintélyed felhasználásával lelepleztet volna ördögi machinációikat. Eladtad önmagad, családod, barátaid, eszméid; mindazt, amiért érdemes élni, és amiért embernek érezheti az ember önmagát! Tisztában vagy-e azzal, hogy az ő megbecsülésüket sem bírod, s egy idő után nekik sincs rád szükségük; túl sokat tudsz, veszélyes vagy, félreállítanak.

Sajnálak, Feri! Az 5-10 ezer lej havi apanázs megéri-e, hogy elveszítsd önbecsülésed, tisztességed? Nem az egyedüli vagy, aki eladott pénzért, címért. Mályaitól, Huszár Sándortól, Gálfalvi Zsolttól nincs mit várni; gyávák. Hajdu Győző közönséges szélhámos, Moszkovits Károly most is a zsoldból él. De te, Feri, akivel egy fedél alatt éltem, aki annyi időn keresztül barátomnak nevezte magát, ilyen gyáván eladtál! Pedig jól ismerted a tényállást; tudod, hogy nem vagyok ellensége a rendszernek, nem végzek aknamunkát. Az erdélyi magyarság nagyon is lojális a rendszerrel szemben, nem követel külön államiságot, csak az alkotmányos jogaiért küzd. A jogfosztás ellen tiltakozunk, s nem a románság ellen harcolunk. Mi jobbunkat nyújtjuk a románságnak, amelyik ugyancsak eléggé jogfosztott. A diktatúra semmi jót nem tartogat számukra sem. A kisebbségek elnyomásából, kivándorlásából minimális haszna származik. Igaz ugyan, hogy a sokszázezer zsidó, német, magyar kivándorlása után sok oltyán, moldvai jut álláshoz, lakáshoz Erdély városaiban és falvaiban, - de szólásszabadság a számukra sincs. Annak ellenére, hogy az államhatalom nem kis erőfeszítést tesz, a románság csak kis részét sikerült a nacionalizmus mérgeivel megfertőzni. Dicséretére válik a román népnek, hogy e kérdésben tisztán lát, és nem dőlt be a nemzeti uszításnak, ami elsősorban a magyarok ellen irányul. De nemcsak ellenük, hiszen a román nép felsőbbrendűsége minden más nemzetiség rovására hirdettetik. Elegük van már a románoknak is Păunescuból, a magyaroknak Hajdu Győzőből! A németeknek is megvan a maguk Eisensbergerük. És mindannyian torkig vannak, románok, magyarok és többiek, a mindentudó szép szavakkal, ígéretekkel, anyagi és szellemi vonatkozásban egyaránt; nem beszélve a nemzeti és társadalmi jogegyenlőségről. - Igaz, hogy Hajdu Győző szerint azért vagyunk elégedetlenek, mert igen jól megy dolgunk! Oly sok iskolánk van anyanyelven, hogy már a románok is kisebbségi nyelven kénytelenek tanulni. Szép mese ez gyermekeknek, de már ők sem hiszik, mert az óvodákban románul kénytelenek beszélni, és az iskolákban nincs hely a magyar tagozatokon, s így, ha tovább akarnak tanulni, csak román osztályokban folytathatják tanulmányaikat. Bizonyára tudod, hogy 26.488 kisgyermek nem tanulhat az óvodában anyanyelvén; a

szakiskolákban 12.527 tanulót kényszerítenek románul tanulni. Nem részletezem az adatokat, te tökéletesen tisztában vagy velük, s mégis vállalod a nemzetárulást.

Rám miért haragszanak? Mert szemtől-szembe meg mertem mondani az igazat, mert követeltem az alkotmányos jogokat, a Nemzetiségi Statútum tiszteletben tartását és főleg az erőszakos asszimilációs politika megszüntetését. Mindezek olyan követelmények, amelyek szerves részei egy demokratikus rendszernek. „Nem lehet szó nemzeti elnyomásról ott, ahol demokrácia van.” - mondta Fazekas János a XII. pártkongresszuson. Egyetlen szépséghiba, hogy Romániában nincs demokrácia, sem a tömegszervezetekben, sem a pártban, sehol és senki számára. A diktatúra kizárja a demokráciát! Demokrácia nélkül nincs őszinte, becsületes nemzeti és nemzetiségi politika. A nemzetiségi kérdés helyes viszonyulásában nem a szólamok hiányoznak. Arrogancia helyett komoly és határozott tettek kellenének, ami nélkül lehetetlenné válik az együttélés. Az utóbbi két év is azt igazolja, hogy a párt és állam vezetősége nem akarja magáévá tenni az ügyet. Nem vagyok türelmetlen, mint ahogy Ilie Verdet állította annak idején. Az akkor nekem tett ígéretekből majd semmi sem valósult meg; csak időhúzás volt az ígéretés. A szavak helyett tetteket várunk, nem nemzeti és személyes elnyomást, hanem individuális és kollektív jogokat a román nép és a nemzetiségek számára:

1. - szervezkedési, gyülekezési jogot;
2. - sajtószabadságot;
3. - a nemzetiségek által lakott területeken, Erdélyben, három hivatalos nyelv legyen (román, magyar, német);
4. - szűnjön meg a magyar és német etnikumok, közösségek erőszakos megbontása, a románok betelepítése Moldvából és Olténiából, munkaerőhiány ürügyén;
5. - minden gyermek számára, minden fokon az anyanyelven való tanulás lehetőségének a megteremtése;
6. - az anyanyelv korlátlan használata Erdélyben intézményi, állami szinten, az igazságszolgáltatás területén;
7. - nemzetiségi tömegszervezetek, intézmények létrehozása a törvényes jogok kieszközlése és megőrzése céljából;
8. - a teljes egyenjogúság, egyenlőség legyen párhuzamos, és ne alárendelt.

Íme, ezek a gondolatok azok, amelyek miatt én „veszélyes” vagyok, amiért figyelik minden lépésemet, amiért telefonbeszélgetéseimet lehallgatják.

A világ nem egy demokratikus államában a fenti elvek jó eredményt adtak. Tisztességesebb lenne megoldani a problémákat, mint porhintéssel elhallgatni s elhallgattatni azokat, akiknek van bátorságuk szembenézni a valósággal, s felemelni szavukat!

Makacs a pártvezetőség, úgy tesz, mint aki semmiről semmit sem tud, és mintha minden a legnagyobb rendben volna. De még makacsabbak a tények, amikbe az emberek nap mint nap beleütköznek. A valóságot nem lehet elkendőzni szép szólamokkal; a terror is csak ideig-óráig fojtja vissza az emberekben a szót.

Marosvásárhely, 1980. március 15.

Király Károly